

ภาคผนวก ข
บทสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ดร. แสง นิลนามะ หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙

๑. ท่านคิดว่าบทเพลงที่อนุรักษ์คำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

- ๑). บทเพลงลูกทุ่งไทย เป็นเพลงที่อนุรักษ์คำสอนทางพุทธศาสนาโดยตรง เพราะเป็นบริบทของชนบท เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญบาปในทาง
- ๒). เพลงลูกกรุงจะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาบ้าง เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น
- ๓). เพลงเพื่อชีวิตแขนงด้วยปรัชญาชีวิต-สังคม

๒. ท่านคิดว่าบทเพลงไทยมีส่วนชี้้นำให้ประชาชนเข้าใจหลักในทางพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

มีส่วนชี้้นำได้มากเสียงเพลงเป็นการหลอมละลายความตึงเครียดโดยเฉพาะเนื้อหาที่สอดแทรกหลักธรรมเข้าไปจะมีชักจูงคนเข้าหาหลักธรรมได้มาก อนึ่งการจะรู้ที่รู้ เพลงใดจะเปิดงานบุญหรืองานรื่นเริงต่าง ๆ ตัวอย่างเพลงไวพจน์ลลอบวชที่นิยมเปิดในงานบวชพระ ที่ขึ้นต้นว่า ๒๑ มิถุนาขอลาบวช ฯลฯ

เพลงเสรีขอพรขั้บร้องโดย : เสรี รุ่งสว่าง เนื้อเพลงว่า กราบหลวงพ่อกุศลแห่งวัดบางคลาน แคว้นเมืองพิจิตรใครเห็นสักนิดขอให้ลุ่มหลงวอนหลวงพ่อกุศล วัดสาวชะโงกใครเห็นต้องงกราบ หลวงพ่อกุศล ลงนะจ๊ะจ๊ะ

เพลง: หัวใจถวายวัด ร้องโดย พุ่มพวง ดวงจันทร์ เนื้อเพลงว่าหลวงพ่อกุศล เจ้าข้าช่วยแผ่เมตตาอุกหน้อยได้ไหมลูกนี้อาภัพโชคหรือไม่มีรักครั้งใด หัวใจเหมือนไฟร้อนรนหลายคน ที่พบพอเขาได้ชบต้องหนีหลบหล่องหนข้างตึงเศดินข้างถนนน้ำตาเร่งหล่นหาคนรักแท้ไม่มีเข้าวัดทุกวันใส่บาตรทำทานบนบานขอให้โชคแต่ฝ้ายตามหลอนหลอกย่ำยวันหยุดพักไม่มี บวชชิตีใหม่

๓. ท่านคิดว่าสามารถส่งเสริมให้ผู้แต่งบทเพลงไทยสอดแทรกหลักธรรมในพุทธศาสนาได้วิธีการใดบ้าง

การแต่งบทเพลงไทยสามารถส่งเสริมให้สอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เช่นในกรณีของผู้แต่งที่ผ่านการบวชพระในพระพุทธศาสนามาก่อนเวลาแต่งเพลงมักจะอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเสมอ ในประเด็นนี้จะขึ้นอยู่กับปัจจัย ๓ ประการคือ ๑. คนแต่ง ๒. ทำนองและ ๓. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

๔. ในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีลักษณะปรากฏรูปแบบใดบ้างที่มีความคล้ายกับทำนองเพลง

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาบทเพลงจะเป็นไปในรูปแบบทำนองฉันทลักษณ์/คาถา/ในพระไตรปิฎกจะมีบทเพลง เช่น สมัยพระพุทธเจ้าประทับ ณ ถ้ำอินทาสล ในภูเขาวะทียกะ ใกล้กรุงราชคฤห์ มีครุฑนตรีชื่อ “ปัญจสิขะเทพบุตร” ได้นำดนตรีเป็นอุกรณ์นำพระอินทร์เข้าเฝ้า บรรเลงเพลงขับกล่อมที่หน้าถ้ำ เนื้อเพลงพรรณนาถึงความรักของตนที่มีต่อนางสุริยวงศา เปรียบเทียบพาดพิงถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ พระอรหันต์ทั้งหลายอย่างไรเพราะว่า นางผู้งดงามทั่วสรรพางค์บุญที่ฉันได้ทำไว้ในพระอรหันต์ผู้คนที่นั้นจงอำนวยผลแก่ฉันพร้อมกับเธอและบทสวดมนต์

ของฝ่ายมหายานจะใส่ดนตรี มีข้อดีคือเป็นอุบายที่สามารถดึงคนเข้าวัดฝ่ายเถรวาทจะเป็นทำนองสรภัญญะและทำนองอีสาน

๕. หลักธรรมใดบ้างที่ส่งเสริมให้ประชาชนยกระดับจิตจากการฟังเพลงและพัฒนาขึ้นหลังจากฟังบทเพลงแล้ว

ต้องนำบทเพลงนั้นๆ มาตั้งแล้ววิเคราะห์ เช่นบทเพลงที่กล่าวถึงไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา กล่าวถึงเรื่องบุญ บาป เรื่องกรรมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ดังเช่นเพลงที่บุพเพสันนิวาสเมื่อคิดให้ดีโลกนี้ประหลาดบุพเพ สันนิวาส ที่ประสาทความรักภริยา ...คู่ใคร คู่ เขารัก ยิ่งคอย ฝ่ายชมคอยภริยา รื่อย มา...ขอบน้ำขวางหน้าขอบฟ้าขวางกันบุพเพยังสรรค์ประสพ ให้ได้สบพบรักกันได้ ฯลฯ รักเหมือนโคถึก ที่ศึกพิโรธความรักเช่นนั้นให้โทษจะไปโกรธ โทษรักไม่ได้ ...ไม่ใช่บุพเพ สันนิวาส แน่ใช่รักจึงได้ แรม รา หรือครุฑพรพิมณ ที่แต่งเพลงกล่าวถึงสวรรค์

๖. ตามความเห็นของท่านบทเพลงไทยมีความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยเพียงอย่างไร

มีความสำคัญมาก เช่นเมื่อเกิดความตึงเครียด พอได้ยินเสียงเพลงหรือดนตรีก็เกิดความผ่อนคลาย ในกรณีที่เด็กกำลังร้องไห้พอได้ยินเสียงก็จะเงียบจะร้องตามหรือเต้นตาม จึงกลายเป็นวัฒนธรรมเพลงกล่อมเด็กจุดประสงค์หลักของการขับร้องเพลงพื้นบ้านก็เพื่อสื่อบรรยากาศสนุกสนาน เพลิดเพลิน หรือเพื่อระบายความรู้สึกในใจเช่นความทุกข์ ความเศร้าโศก ความสุข ความประทับใจ นอกจากนี้ยังใช้เพลงบางเพลงร้องกล่อมเด็ก ให้เด็กนอนด้วยความเพลิดเพลินและหลับได้ไว บางเพลงใช้ร้องปลอบเด็กให้หยุดร้องไห้แง บางเพลงใช้ร้องประกอบการละเล่น เช่น เพลงจ้ำจี้ เพลงรีรีข้าวสารของเด็กๆ หรือเพลงพวงมาลัย เพลงอีแซว ลำตัด ในเชิงเกี่ยวพาราสีของพวกผู้ใหญ่ หรือบางเพลงใช้ร้องประกอบการพิธีกรรมเพื่อให้พิธีกรรมมีความขลังยิ่งขึ้น เช่น บทเพลงทำขวัญนาคน บทสวดขวัญต่างๆ เป็นต้น

๗. ตามความเห็นของท่านมีวิธีการใดบ้างที่สามารถให้ประชาชนมีความผ่อนคลายจิตใจที่นอกเหนือจากการฟังเพลง

บทเพลงบางอย่างที่เป็นเสียงธรรมชาติเมื่อฟังแล้วย่อมให้จิตใจผ่อนคลายเช่นพระอรหันต์ที่ไปอยู่ในป่าเมื่อได้ยินเสียงไม้เสียดสีกันก็เปล่งอุทานออกมาเป็นบทเพลง และการทำวัตร สวดมนต์ แบบทำนองสรภัญญะ

๘. หากภิกษุไม่มีการสวดมนต์ทำนองจะเป็นผลต่อร่างกายและจิตใจอย่างไรบ้าง

ในมิติทางร่างกายการสวดมนต์เป็นการผ่อนคลาย การออกเสียงเป็นการระบายเสียงออกจากร่างกายในมิติทางจิตใจการสวดมนต์เป็นการพัฒนาจิตใจและปัญญา เป็นการฝึกสมาธิไปในตัว

สัมภาษณ์ ผศ. ดร. สมชัย ศรีนอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๒ มกราคม ๒๕๕๙

ผศ. ดร. สมชัย ศรีนอก กล่าวว่า “ลูกทุ่ง” มักมีเนื้อหาแสดงออกถึงวิถีชีวิตชนบท หรือเรื่องราวร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในสังคมระดับชาวบ้าน ประเพณี คือ สิ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี แต่บทเพลงลูกทุ่งอีสานจะมีความแปลกใหม่ขึ้นมา ตรงที่ใช้ภาษาอีสานเข้าไปปะปน

การกำหนดสมัยที่แต่งบทเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยพิจารณาความเชื่อเป็นหลัก ไม่อาจถูกต้องนัก คนอีสานได้รังสรรค์ศิลปะการร้อง-การลำ และสิ่งปลอบประโลมใจระดับท้องถิ่นไว้หลายรูปแบบ คนอีสานสามารถผลิตวรรณกรรม กลอนลำ กวี เชิง ฯลฯ ขึ้นมารับใช้วิถีชีวิตได้ในทุกสถานการณ์ ทั้งยามสุข ยามทุกข์ ยากแค้น ลำเค็ญ นี่คือการรุ่มรวยทางด้านวัฒนธรรม นี่คือมรดกที่บรรพบุรุษอีสานสั่งสมไว้ให้ลูกหลาน และนี่คือแก่นแท้และรากเหง้าของความเป็นลาวในจิตวิญญาณของคนอีสาน

ภาคอีสานคือผืนดินที่ตกตื้นไปด้วยวรรณกรรม ทั้งประเภทมุขปาฐะ หมายถึง การจดจำและเล่าสู่กันฟังสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น และประเภทเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีการจดจารไว้ มีทั้งนิทานตำนาน ปริศนาคำทาย สำนวนภาษิต กลอนลำ เป็นต้น วรรณกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นภูมิปัญญาของอีสานที่ไม่อาจสืบทอดหรือผู้เริ่มได้

ลักษณะการใช้บทร้อยกรองอีสานมีสองลักษณะ คือใช้เพื่อควบคุมสังคม ใช้เพื่อความบันเทิง ในส่วนของการควบคุมสังคม บรรพชนชาวอีสานได้นำเอาความเชื่อดั้งเดิม ความประเพณีที่ควรปฏิบัติ และหลักคำสอนทางพุทธศาสนามาผสมกันแต่งเป็นบทร้อยกรองเพื่อบังคับใช้กับสมาชิกในสังคมอย่างน่าชมเชย ส่วนการใช้บทร้อยกรองเพื่อความบันเทิงใจนั้นมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงสถานเดียว แต่มีจุดมุ่งหมายอื่นร่วมด้วยเช่นเพื่อสั่งสอนอบรมและเพื่อเผยแพร่ศาสนา

สัมภาษณ์ ดร. สมภารา พรหมทา ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙

ตอนที่ ๒ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในบทเพลงไทย

๑. บทเพลงไทยประเภทใดที่ยังคงอนุรักษ์คำสอนในพระพุทธศาสนา เพราะเหตุใด

–ผมไม่แน่ใจว่าจะมีเพลงไทยที่คนแต่งตั้งใจแต่งเพื่ออนุรักษ์คำสอนของพระพุทธศาสนา แต่อาจเป็นไปได้ที่เพลงไทยบางเพลงโดยเฉพาะเพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ทั้งในแง่สังคมและคำสอน แต่นั่นก็ไม่ได้มาจากความตั้งใจของศิลปิน งานศิลปะโดยตัวมันเองมีฐานะเท่าเทียมกับศาสนา แนวคิดทางศิลปะบางแนวเตือนด้วยซ้ำว่าอย่าเอางานศิลปะไปรับใช้ศาสนา แต่ศิลปินไทยคงไม่ได้ถือเคร่งขนาดนั้น แต่การมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาก็ได้ส่อว่าศิลปินจงใจเสนอหลักธรรม อาจมีการกล่าวถึงหลักธรรม แต่ก็กล่าวแบบผ่านไปหาเนื้อหาหลักของเพลงที่เป็นเรื่องอื่น เช่นความรักของหนุ่มสาว เป็นต้น

๒. ท่านคิดว่าบทเพลงไทยมีส่วนชี้้นำให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในลักษณะอย่างไร

–ตอบไม่คิดว่ามีครับ เพลงต่างประเทศก็คงไม่มี

๓. ท่านคิดว่าจะสามารถส่งเสริมให้มีกิจกรรมในพระพุทธศาสนาในบทเพลงไทยได้ด้วยวิธีการใด
 --ส่วนตัวไม่สนับสนุน เพราะผมถือคติทางศิลปะว่าศิลปะเท่าเทียมกับศาสนา อย่าลดศิลปะไปปรับใช้ศาสนา ถ้ามลด งานนั้นก็จะไม่เป็นศิลปะ
๔. การประพันธ์เพลงที่มีเนื้อหาธรรมะ ประมาณการได้ว่าเริ่มปรากฏในช่วง พ.ศ. ไດ
 --ไม่ทราบครับ
๕. การแต่งคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาที่มีความคล้ายทำนองเพลงมีรูปแบบการแต่งในลักษณะใด
 --ไม่แน่ใจครับ โดยลักษณะ เพลง (music) เป็นงานคนละแบบกับกวีนิพนธ์ (poetry) ในคัมภีร์พุทธศาสนาเราพบแต่กวีนิพนธ์ ไม่พบว่ามีเพลง
๖. ตามความเห็นของท่านบทเพลงมีความสำคัญกับประชาชนมากน้อยเพียงใด
 --สำคัญมาก ชาตที่เจริญมักมีเพลงที่ลึกซึ้ง และเพลงที่ลึกซึ้งมักไม่เกี่ยวกับศาสนา
๗. ตามความเห็นของท่านยังมีวิธีการใดที่สามารถทำให้ประชาชนรู้สึกผ่อนคลายจิตใจ ที่นอกเหนือจากการฟังเพลง
 --ผมเชื่อเหมือนโซเปนาฮาวเออว่า เพลง (ผมหมายถึง music นะครับ ไม่ใช่ song) คืออุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนทางจิตใจที่ลึกซึ้งที่สุด ขงจื้อก็เชื่อเช่นนั้น ไม่มีอะไรทดแทนดนตรีได้ ดนตรีบอกความตื้นลึกของใจคนได้
๘. ท่านคิดว่าการสวดมนต์มีความจำเป็นกับภิกษุอย่างไร
 --ไม่จำเป็นครับ สมัยพุทธกาลท่านก็ไม่สวดมนต์ แล้วท่านเป็นพระอรหันต์กันจำนวนมาก
๙. เพราะเหตุใดพุทธศาสนมหายานจึงมีการแต่งเนื้อร้องที่เป็นหลักธรรมโดยประกอบดนตรีเพลงมากกว่าพระพุทธศาสนาเถรวาท
 --เข้าใจว่ามหายานเข้าใจเรื่องดนตรีแบบหนึ่งที่ต่างจากฝ่ายเถรวาท เถรวาทเข้าใจว่าพระเล่นหรือฟังดนตรีไม่ได้ ผิดศีล แต่ฝ่ายมหายานไม่เข้าใจอย่างนั้น
- ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
 --ผู้วิจัยควรแยกให้ชัดว่าอะไรคือดนตรี อะไรคือเพลง สองเรื่องนี้เป็นคนละเรื่อง

สัมภาษณ์ ผศ. สหชัย วิวัฒน์ปฐวิ อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีตะวันตก มหาวิทยาลัยราชภัฏ

พระนคร ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙

ความเป็นมาของเพลงลูกทุ่งเริ่มตั้งแต่สมัยไหน?

ผศ. สหชัย วิวัฒน์ปฐวิ กล่าวว่า เพลงลูกทุ่ง" ปรากฏครั้งแรกเป็นชื่อของภาพยนตร์เพลง สร้างโดยบริษัทภาพยนตร์ไทย หรือไทยฟิล์ม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยมี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เป็นผู้กำกับ ผู้แต่งทำนองเพลงคือ หม่อมหลวง พวงร้อย อภัยวงศ์ ผู้แต่งเนื้อร้องคือ พระยาโกมารกุลมนตรี (ชื่น) เพลงในภาพยนตร์ ได้แก่ เงาไม้ ต่อนกระป๋อง เกี้ยวสาว สายัณห์ และไม้งาม เนื้อร้องส่วนใหญ่เน้นการชมธรรมชาติอันสวยงามของท้องไร่ปลายนา เพลงที่มีแนวเป็นเพลงลูกทุ่ง และบันทึกไว้เป็นหลักฐานคือ เพลง สาวชาวไร่ ซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์ของ ครูเหม เวชกร ใช้ร้องประกอบการแสดงละครวิทยุเรื่อง สาวชาวไร่ ใน พ.ศ. ๒๔๘๑ จากหลักฐานที่ค้นพบมีเค้าที่น่าเชื่อว่า เพลงสาวชาวไร่ เป็นเพลงลูกทุ่งเพลงแรกของเมืองไทย การตีความเรื่องกำเนิดของเพลงลูกทุ่งยังมีความเห็นแตกต่างกันอยู่บ้าง กาญจนาคพันธุ์ เขียนไว้ในหนังสือ เรื่องของละครและเพลง ว่า

"หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว มหรสพต่างๆ ก็เริ่มฟื้นตัวขึ้น ...เกิดเพลงแบบใหม่เรียกกันว่า เพลงลูกทุ่ง ตั้งเป็นวงดนตรีแบบสากล" ส่วน พยงค์ มุกดา เห็นว่า เรื่อง แผลเก่า ของไม้เมืองเดิม มีเพลงขวัญของเรียม ซึ่งพยานบุรุษแต่งขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๘๒ น่าจะถือเป็นแม่บทของเพลงลูกทุ่งได้ เพราะมีลูกเอื้อน ลูกขัด และสาระเนื้อหาแบบเพลงลูกทุ่ง ราว พ.ศ. ๒๔๙๘

เพลงลูกทุ่ง" เกิดขึ้นโดย นายจำนง รังสิกุล เป็นผู้ริเริ่ม ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดรายการ ของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม โดยตั้งชื่อรายการว่า "เพลงลูกทุ่ง" มีนายประกอบ ไชยพิพัฒน์ เป็นผู้จัด ออกอากาศ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ เดือนละ ๒ ครั้ง ทุกวันจันทร์วันจันทร์ จนได้รับความนิยมและแทรกซึมไปตามวงดนตรีต่างๆ เริ่มเรียกกวงของตนเองว่า วงดนตรีลูกทุ่ง และนักร้องนิยมเรียกตัวเองว่า นักร้องเพลงลูกทุ่ง

“เพลงลูกกรุง” ได้แยกกลุ่มผู้ฟังอย่างเด่นชัดขึ้นมาตามลำดับ โดยนำเอาความเป็นอยู่ (Lifestyle) ของผู้ฟัง ศิลปิน นักร้อง นักดนตรี เป็นผู้กำหนดทิศทาง วงสุนทราภรณ์เป็นวงแรก ก่อตั้งเป็นวงดนตรีวงใหญ่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ ซึ่งทำให้สังคมเมืองในยุคนั้น เริ่มต้นตัวการฟังเพลง ผู้ฟังและค่ายเพลงต่างๆ เริ่มจัดประเภทเพลง สร้างนักร้องให้มีรูปแบบความเป็นคนเมืองหลวง นักดนตรี นักแต่งเพลง นักร้องต่างมีรูปแบบ หาแพชชั่นนำเสนอ ทั้งเรื่องการแต่งตัวการออกกินข้าวนอกบ้าน มีคลับมีบาร์ แวดวงนราชนาเนิน ตามย่านชุมชน โรงแรมใหญ่ๆ มีห้องบอลรูม เพื่อให้มีการจัดแสดงดนตรีประกอบ กลุ่มคนฟังจึงเริ่มรับแนวเพลงลูกกรุง เกิดการเปรียบเทียบระหว่างแนวเพลงลูกทุ่ง กับเพลงลูกกรุงขึ้นมาโดยอัตโนมัติ นักร้องลูกกรุงที่ถือว่าเป็นรุ่นแรกที่กำหนดแนวเพลงลูกกรุงไว้ชัดเจนมีดังต่อไปนี้ เอื้อ สุนทรสนาน, สุเทพวงค์ กำแหง, ชรินทร์ นันทนาคร, .ร.ว.ณัฏฐ์ สวัสดิวัตน์ สมยศ ทศนพันธ์ุ, นริศ อารีย์นพดล, ชาวไร่เงิน, วินัย จุลละบุษปะ, ชาญ เย็นแข, กำธร สุวรรณปิยะศิริ, เพ็ญศรี พุ่มชูศรี, มณฑนา โมรากุลอ้อย, อัจฉรา จินตนา, สุขสถิตย์ บุษยารังสี, รวงทอง ทองลั่นธม, สวลี ผกาพันธุ์ , สมศรี ม่วงศรีเขียว

สัมภาษณ์ ผศ. ดร. ประจักษ์ ไม้เจริญ รองคณบดี คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙

ตอนที่ ๒ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในบทเพลงไทย

๑. บทเพลงไทยประเภทใดที่ยังคงอนุรักษ์คำสอนในพระพุทธศาสนา เพราะเหตุใดประเภทเพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่ โดยมีการแต่งแบบเจาะจง เพราะเพลงลูกทุ่ง มีการแต่งแบบอิงชีวิตสิ่งแวดล้อม บางเพลงแต่งแบบเจาะจง เพื่อเอาพระพุทธศาสนามาสอนจิตใจมนุษย์

๒. ท่านคิดว่าบทเพลงไทยมีส่วนชี้นำให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในลักษณะอย่างไร

มีส่วนชี้นำด้านความเชื่อเรื่องกรรม การทำดีได้ดีเป็นต้น

๓. ท่านคิดว่าจะสามารถส่งเสริมให้มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในบทเพลงไทยได้ด้วยวิธีการใด

ควรนำไปบรรจุในหลักสูตร ตั้งแต่ปฐม –มัธยม มีการจัดแข่งแต่งเพลงลูกทุ่งเป็นหลักเพราะเข้ากันได้กับวิถีชีวิต

๔. บทเพลงที่ใช้ประกอบในการรำนานาฏศิลป์ไทย ส่วนใหญ่มีเนื้อร้องประเภทใด

การแต่งเนื้อร้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เช่น วันเกิด วันเฉลิมพระชนมพรรษา และที่สำคัญ คือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นาฏศิลป์ที่ประกอบการรำและมีเพลงชาวให้จังหวัดสามารถสื่อ ภาษาต่างๆ เช่นการยกมือพนม ในทางพระพุทธศาสนาได้

๕. ท่านคิดว่า วิชานาฏศิลป์ไทยสามารถช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาได้มากน้อยเพียงใด

ช่วยส่งเสริมได้อย่างมาก ๆ เช่นในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ ในวัด ๑๐๐ แห่ง จะมีชมรมนาฏศิลป์ ทุกแห่ง เพราะนาฏศิลป์และพระพุทธศาสนาจะไปด้วยกัน

๖. ตามความเห็น ท่าน บทเพลงมีความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด

มีความสำคัญมากที่สุด การร้องเพลงกล่อมลูก การร้องเพลงปลุกใจ ในช่วงปฏิวัติ ร้องเพลง ประท้วง เพื่อสร้างความฮึกเหิมเกิดพลังใจ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

(๑) งานวิทยานิพนธ์ก็ดี อยากให้มีการประพันธ์บทเพลงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

(๒) เพลงปลุกใจให้คนนับถือพระพุทธศาสนา

(๓) บรรจุลงในหลักสูตร

(๔) ส่งไปตามโรงเรียน , วัด, ชมรมตามมหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์ ผศ. ดร.ประพันธ์ ศุภษร ๒๕ มกราคม ๒๕๕๙

๑.ท่านคิดว่ามีบทเพลงที่อนุรักษ์คำสอนทางพระพุทธศาสนาบ้างหรือไม่

- บทเพลงลูกทุ่งไทย เป็นเพลงที่อนุรักษ์คำสอนทางพุทธศาสนาโดยตรงเพราะเป็นบริบท ของชนบท เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญบาปในทาง

-เพลงเพื่อชีวิตแฉวงด้วยปรัชญาชีวิต-สังคม

๒.ท่านคิดว่าบทเพลงไทยมีส่วนชี้นำให้ประชาชนเข้าใจหลักในทางพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

คำสอนในทางพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อเพลงลูกทุ่งมากๆ นักแต่งเพลงเอามาแทรก เช่น เพลงอกหัก ของสายัญ สัญญา ความรักของคนอกหักเพลงกล่อมนาถ บวชเรียนเขียนอ่าน สามเณรกำพร้าว จะบวชแทนคุณบิดามีอิทธิพลด้านความรัก รู้คุณพ่อแม่ สอนให้รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน ประเพณีวัฒนธรรม ผูกกับแม่น้ำชี แม่น้ำมูล เช่นเพลง น้ำชีแห่งความหลัง ผาแดง

๓.ท่านคิดว่าสามารถส่งเสริมให้ผู้แต่งบทเพลงไทยสอดแทรกหลักธรรมในพุทธศาสนาได้วิธีการใดบ้าง

ส่งเสริมให้คนแต่งเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงเพื่อชีวิต ต้องใช้บริบททางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และบริบททางสังคม เป็นแนวในการแต่งเพลง แต่งเพลงต้องให้มีเรื่องของศาสนา หลักธรรมเข้ามาแทรก

๔.ในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีลักษณะปรากฏรูปแบบใดบ้างที่มีความคล้ายกับทำนองเพลง

การสวดมนต์ บทสวดญะสวดแบบทำนองจะมีส่วนคล้าย

๕. หลักธรรมใดบ้างที่ส่งเสริมให้ประชาชนยกระดับจิตจากการฟังเพลงและพัฒนาขึ้นหลังจากฟังบทเพลงแล้ว

การฟังเพลงแนวสอนธรรม ด้านธรรมะบันเทิง มีจังหวะดนตรีใช้คําง่าย ๆ ในการอธิบายหลักธรรม จะช่วยให้ผ่อนคลายได้มาก

๖. ตามความเห็นของท่านบทเพลงไทยมีความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยเพียงอย่างไร

มีความสำคัญมาก เพราะว่าตั้งแต่เด็กๆ จะมีความคุ้นเคยกับเสียงเพลง เช่น เพลงกล่อมเด็ก สำหรับบุคคลทั่วไปเมื่อได้ฟังเสียงแล้วจะทำให้หายเครียด แม้ในผู้ป่วยยังมีการใช้ดนตรีบำบัดได้

๗. ตามความเห็นของท่านมีวิธีการใดบ้างที่สามารถให้ประชาชนมีความผ่อนคลายจิตใจที่นอกเหนือจากการฟังเพลง

การสวดมนต์ ทำสมาธิ เจริญจิตภาวนา และเจริญสติ

สัมภาษณ์ ดร. เสนาะ ผดุงค์ฉัตร ๒๕ มกราคม ๒๕๕๙

๑. ท่านคิดว่ามีบทเพลงที่อนุรักษ์คำสอนทางพระพุทธศาสนาบ้างหรือไม่

- เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงเพื่อชีวิต ต้องใช้บริบททางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และบริบททางสังคม เป็นแนวในการแต่งเพลงและสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาลงไป

๒. ท่านคิดว่าบทเพลงไทยมีส่วนชี้นำให้ประชาชนเข้าใจหลักในทางพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้างเกี่ยวกับผู้แต่ง ผู้ต้องการจะสื่อธรรมอะไร

- ความกตัญญู

- ความเชื่อ เช่น เด็ดดอกไม้ไม่ร่วมต้น, ตักบาตรร่วมขัน

กฎแห่งกรรม

ยกระดับจิต กฎแห่งกรรม

๓. ท่านคิดว่าสามารถส่งเสริมให้ผู้แต่งบทเพลงไทยสอดแทรกหลักธรรมในพุทธศาสนาได้วิธีการใดบ้าง

คิดว่า ต้องสร้างจิตสำนึกว่า การแต่งเพลงคือการช่วยลดปัญหาสังคมด้านหนึ่งด้วย และต้องคำนึงถึงผู้ฟังว่า มีหลายระดับ

๔. ในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีลักษณะปรากฏรูปแบบใดบ้างที่มีความคล้ายกับทำนองเพลง

การสวดสรภัญญะ และการสวดมนต์แบบทำนอง

๕. หลักธรรมใดบ้างที่ส่งเสริมให้ประชาชนยกระดับจิตจากการฟังเพลงและพัฒนาขึ้นหลังจากฟังบทเพลงแล้ว

หลักธรรมเรื่องกตัญญู เรื่องกรรม ความซื่อสัตย์

๖. ตามความเห็นของท่านบทเพลงไทยมีความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยเพียงอย่างไร

มีความสำคัญมาก เพราะว่าช่วยให้ผ่อนคลายจากอารมณ์ตึงเครียด และเกิดความเพลิดเพลิน

๗.ตามความเห็นของท่านมีวิธีการใดบ้างที่สามารถให้ประชาชนมีความผ่อนคลายจิตใจที่
นอกเหนือจากการฟังเพลง

-การสวดมนต์ บทสวดมนต์ สร้างแรงจูงใจในการสวด ไม่เบื่อกับการสวดมนต์

ข้อเสนอแนะ

๑. แต่งเพลงต้องให้มีเรื่องของศาสนา หลักธรรมเข้ามาแทรก
๒. ใช้คำอธิบายหลักธรรมให้เข้าใจง่าย
๓. ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกัน เช่นกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ต้องมากำหนดเป็นนโยบายในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นางสาวจินตนา จรรย์นนท์
ที่อยู่ : บ้านเลขที่ ๘๘๘/๑๐ แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่
กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐
การศึกษา : ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สถานที่ทำงาน : โรงเรียนเบญจมราชาลัย พระนคร กรุงเทพมหานคร